Թիւ 870 ՏԱՐՒ ԵՐԿՈՒՏԱՍԱՆ ՉԻՆԴՇԱՔԹԻ 1881 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 5

ՀԱՅԵՐԵՆԻՔ

20 փարայ **ՕՐԱԹԵՐԹ** 20 փարայ

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, տարեկան գինն է 80 օղսոյ եւ գառառաց համար 7 արծաթ մեճիտ կանխիկ. գառառական թղթատարութեան ծախքը մեր վրայ է: Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդք ալ կընդունուին:

Լրագրոյս վերաբերեալ գիր կամ ճամակ պէտք է ուղղել առ Տէր-Խմբապիր Հրատարակուի: Փոխադրման տողը մեկ անգամի համար 3 դրուշ է. աւելի անգամի համար սակարկութիւն կըլլայ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Թայմզի Հայոց գաստիարակութեան վրայ գրած յօդուածին երրորդ մասն է հետեւեալը:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

Դանք հիմա սա խնդրոյն թէ Հայէ ինքնին ինչ ըրին գաստիարակութեան աղագաւ ի թուրքիա: Հայք բաժնուած են երեք գլխաւոր գաւանութեան, Լուսաւորչական, Բողոքական և Հռոմէական: Հռոմէական և Բողոքական Հայք Լուսաւորչականաց նայելով սակաւ են թուով: Այս երեք գաւանութենէ Հայք ալ հետամուտ են գաստիարակութեան, բայց իւրաքանչիւր ըստ իւր կարողութեան և թուոյն. կը թուի սակայն թէ բողոքականք քան զմիւսներէն տուեալ մտադիւր և անձանձիր կաշխատին ընտիր դպրոցներ հաստատելու: Բայց Հայոց այս այլ և այլ ճիւղերէն և ոչ մին հրատարակած է ճիշդ եւ մանր տեղեկութիւններ իւր դպրոցներուն վրայ, եւ անոնց պահպանութեան համար տարեկան ծախուց հաշիւը: Ստոյգ է սակայն թէ ամենքն ալ նոր եւ մեծ եռանդ ունին գաստիարակութեան: Լուսաւորչական հայք հիմա կը բանան դպրոց՝ ուր ամենևին դպրոց չկար, կամ կընդարձակեն և կը բարւոքեն զանոնք որ արդէն կային երևելի քաղաքներու և գիւղերու մէջ: Լուսաւորչական, կամ ինչպէս յաճախ կը կոչուի, Հայաստանեայց հին եկեղեցւոյ անդամք որ Թուրքիոյ Հայոց իրը չորս հինգերորդն են, չեն դժկամակիր օժանդակել ի նպաստ հասարակ և բարձրագոյն դպրոցաց, մանաւանդ երբ լաւ և արդիւնաբար կը տեսնեն դպրոցը: Սակայն կը վնասին սակայն արդելուելով յարմար ուսուցիչներ գտնելու դժուարութենէն որ հասարակ է Թուրքիոյ մէջ: Լուսաւորչական հայք չատ տեղը պատրաստ են կանգնել յարմար դպրոցատուն և տալ ըստ օրինի թոշակ հմուտ վարժապետներու, բայց չատ անգամ չեն կրնար գտնել այսպիսի վարժապետներ: [illegible]րոցի և մանաւանդ հմուտ վարպետաց կարևոր պէտքը Լուսաւորչական հայոց մէջ՝ թնդապետ կազմել ի Կոստանդնուպոլիս

«Միացեալ ընկերութիւն Հայոց» անուանեալ ընկերութիւնը, ինչպէս կը տեսնուի ընկերութեան շրջաբերականէն, ընկերութեան նպատակն է տարածել կրթութիւն ի Հայաստան և ի Կիլիկիա ձրի, առանց խտրելու ազգ և կրօնք:

Ըսուած է նաև հոն թէ ընկերութեան գործելու գլխաւոր կեդրոնները են առ այժմ Պոլիս, Տէրսիմ, Ալաշկերտ, Մշոյ, Տանձոյ և Բերիոյ (Հալէպի) գաւառներուն մէջ: Նոյն շրջաբերականը կիմացունէ դարձեալ թէ ընկերութիւնը երկու աստիճանի դաստիարակութիւն կարողացաւ տալ մինչև յարդ. առաջին՝ նախնական սկզբնական դաստիարակութիւն գիւղաքաղաքաց և գիւղերու մէջ. երկրորդ՝ նախնական բարձր դաստիարակութիւն քաղաքներու և մեծամեծ գիւղաքաղաքներու մէջ. Ընկերութիւնը կը խորհի նաև հաստատել ուսուցչական դպրոցներ, որոց գլխաւոր նպատակը՝ պիտի ըլլայ հանել նախնական և բարձր դպրոցաց համար հմուտ և յաջողակ դաստատուներ: Ի դպրոցս որ են ընդ խնամով ընկերութեան՝ աշակերտաց թիւն է 2663 արու, և 1153 աղջիկ աղայք, այսինքն ընդամենը 3816 աշակերտ: Ընկերութեան հասոյթն է իրը 5000 լիրայ:

Անցեալ յուլիս ամսուան ընդ նախագահութեամբ Մր. Սգէնլիի գումարուած ժողովը զոր վերագոյն յիշեցինք՝ Հայոց այս Միացեալ ընկերութեան օգնելու նպատակաւ էր: Այն ատեն հասուցեալ յանձնաժողով մը որ մանաւոր փոյթ պիտի տանէր Հայոց դաստիարակութեան, բայց Մր. Սթէնլիի մահը և յանձնաժողովոյ անդամոց ամարուան պատճառաւ ցրուիլն արգելք եղաւ գործելու, կը յուսացուի սակայն թէ այս գործը որ Մեծին Բրիտանիոյ ժողովրդեան կարեկցութենն արդարև արժանի է՝ չի մոռցուիր: Զիք տարակոյս թէ Հայք դաստիարակուելու համար կարօտ են ձեռնտուութեան, անհրաժեշտ է նաև թէ Հայք կը ճանչնան այսպիսի ձեռնարկութեան յարգը և կը ջանան օգտիլ յայմանէ: Յայտնի է և թէ ոչ սակաւ հարուստ և բարերար Անգլիացիք կը յօժարին ձեռն տալ, եթէ պիտանի թէ Հանդանակութիւնք իւրեանց հաւատարմութեամբ և իմաստութեամբ պիտի գործածուին ի կատարումն նպատակին որոյ վասն կը տրուին: Այս պարագաները նկատելով քանի մը խորհրդածութիւն չէ օտար մեր նիւթէն:

Մեր առաջին խորհրդածութիւնն այս է թէ ամէն ջանք ըլլայ ըսք Հայք ուննենան ընչից և ստացուածոց ապահովութիւն, Ըսւսալի չէ թէ սէր և փոյթ կուննենան դաստիարակութեան անոնք որոց տուներն հրկիզութեան վտանգի մէջ են ամէն օր: Երբ վայրագ Քուրդը գիւղի մը մէջ նորաշէն գպրոց կը տեսնէ, հարստութեան նշան համարելով զայն, կը յորդորուի գողնալ և յաղագանչ: Թերևս ըսուի թէ հայք, թէպէտ հարստահարեալ հպատակ են ոսկան օսմանեան կառավարութեան, և թէ ուրիշ ազգեր չեն կրնար միջամտել, այն կառավարութեան իւր հպատակաց հետ վարուելու իրաւանց: Այս առարկութեան պատասխանը յայտնի է, վասն զի ուրիշ ազգեր արդէն միջամտած են ինչպէս կը տեսնուի Պէրլինի դաշնադրութեան 61րդ յօդուածէն. Այս յօդուածով Բ. Դուռը խոստացաւ բարւոքել այն գաւառներուն վիճակը յորս կը գտնուին Հայք, և րոլոր աշխարհք գիտէ թէ այն խոստումը չկատարուեցաւ ցարդ, Փոքրն Ասիոյ և և Սիւրիոյ ժողովրդոց վիճակին վրայ Անգլիացի հիւպատոսաց, հիւպատոսաց վերնադրգնեղուն պաշտօնական տեղեկութիւնները, որ ամեն տրատարակուեցան Անգլիոյ կառավարութեան կողմէն բաւական են ցուցնել թէ, Հայոց համար, Պէրլինի դաշնադրութեան 61րդ յօդուածը մեռեալ գիր է: Բնական զննչի առնէ պրկել հարստահարեալ գաւառները, և խոստումներ ընել թէ այս ինչ բարւոքումները պիտի ըլլան, բաւական չեղաւ հաճեցուցնել եւրոպայի միտքը. մի և նոյն արեստուր վիճակը կը մնայ միշտ, նա մանաւանդ առանց հակառակութեան յայտնի է թէ Հայոց վիճակն այն գաւառներուն մէջ յոռետգն է այսօր քան երեք տարի առաջ երբ Պէրլինի դաշնադրութիւնը կնքուեցաւ, թէ Անգլիոյ արդի կառավարութիւնը քաջ տեղեակ է այն գաւառներուն վիճակին, և կը ջանայ իւրովանն միջնորդել այն ժողովրդոց վիճակին բարւոքման, առ այս չիք տարակոյս: Բաւական չէ սակայն որ Անգլիոյ կառավարութիւնը գիտէ Հայոց խնդճ վիճակը, այլ և Անգլիական ժողովուրդը ցուցընելու է թէ ինք ալ գիտէ իրաց վիճակը և չկրնար գոհ ըլլալ որ քաղաքակիրթ ազգաց կարգը դասուող կառավարութիւն մը զանց ընէ իւր էական պարտքերը:

(Մնացածը վաղը)

ԻՄ ՄՏԱՅՈՒԹԻՒՆԴ

Ից.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

(Շար. երէկուընէ)

«Հայք պարտաւոր էին Հայաստանի դատը պաշտպանելու համար ոչ միայն ընդհ իրական այլ արտաքին փաստերը գտնել, քանի որ ուրիշ ժողովուրդներ այդ տեսակ փաստերով կը ներկայանային (այս տողերուն ալ ուշադրութիւն ընել պէտք է): Բայց Հայոց բաղձանքը չափաւոր էին: Իրենց մտածութենէ հեռի էր ինքնօրէն, անկախ, ազատ Հայաստան մը տեսնել, այլ կը փափաքէին ունենալ այն պայմանները միայն, որով ժողովուրդ մը կրնայ անվրդով ղարդանալ, ապահովութեան և ինքնապահպանութեան չնորհիւ՝ քաղաքակրթութեան այլ և այլ աստիճաններու մէջ: Համեստ էր այս փափաքն և ոչ միայն օսմանեան այլ Հայկական մարմնոյն օգտակար (պիտի տեսնենք — և Ռուսիոյ պատերազմեն — եթէ ներքը, մեծ. Մամուրեան):

Շարունակենք մեր ընթերցումը:

«Եւ զարմանք են որ տերութիւնն, ի վաղուց բուսական հետաքրքրութիւն չէր ունեցած Հայոց պէս հանդարտ, գործունեայ և խաղաղասէր ժողովրդեան ձեռք՝ քաղաքական պատասխան մը կանգնել այն պրպտանաց դէմ որ այսօր իր արեւելեան գաւառներու ստացուքը վտանգի ենթարկած են: Ոչ Հայը կը խորհէր պահանջել և ոչ օսմանցին տրամադիր էր չնորհել և զօրաւոր դաշնակից մը հաստատել իր տերութեան ամենէ վերատրելի կողմերը: Օսմանցի քաղաքագէտները՝ Հայոց հաւատարմութեան

վրայ վստահ՝ արդարև քաղաքական մեծ գործ մը կատարած պիտի լինէին՝ եթէ Բօնֆէրանսի ժամանակ՝ Սահմանադրութիւն մը հրատարակէլէն զատ Հայաստանի ԿԵՐՊ ՄԸ ԻՆՔՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ չնորհէին։ Այս կերպով Ռուսիա որ ինքզինք քրիստոնէից պաշտպան կը հռչակէր արևելեան կողմէ Թուրքիոյ սահմանները «Հայ քրիստոնէից մարմնոյն» վրայ կոխելով անցնելու պիտի վարանէր (և մեք ռուսահայոց համար ինքնօրինութիւն պիտի պահանջէինք այնպէս չէ՞ Մամուրեան էֆ.) և եթէ երբեք անցնէր, Եւրոպիոյ առջև իր փառասիրական միտումներն «անմիջապէս» մատնած պիտի լինէր, որով թերևս եւրոպական տէրութիւններն աւելի ազդու դիրք մը բռնէին ձեռ դէմ»։

Շարունակե՛նք մեր ընթերցում՝

«Սակայն երբ հիւսիսային տէրութիւն մը պալքանի քրիստոն. եայ ժողովրդոյ դատը պատրաստակ բռնելով Դանուբէն անդին իր լեգէոնները, Հայք յանկարծ սթափեցան և նկատեցին որ այդ դատը կրնայ իրենց ալ պատկանիլ։ Ուստի սիրտ առին, իրենց թշուառութիւնները մանրամասն տեղեկագրեցին և օսմանեան տէրութեան արտաքին քաղաքականութեան նպաստաւոր դիրք մը բռնեցին (ի՛նչ անլուր ոճիր գործեցին) և իրօք խնդիրը միայն սլաւեանց խնդիր չէր, այլ ընդհանուր քրիստոնեայ ժողովրդոց խնդիր, այս տարբերութեամբ որ առաջինները մեծ պաշտպան ունէին իսկ միւսներն՝ Հայերն՝ անպաշտպան էին (ուշադրութիւն կը խնդրենք Մամուրեան էֆէնտիէն)։

Շարունակե՛նք մեր քաղուածները պատուական Արևելեան Մամուլէն և վերջացնե՛նք։

«Մինչեւ արդարութիւնն ու Արևելեան խնդրոյն օրինաւոր լուծումը չէի՞ն պահանջեր որ Հայերըն ալ վայելէին ինչ որ ուրիշ հպատակ ժողովուրդները վայելելու կը պատրաստուէին, մինչեւ քրիստոնեայ Սլաւին, քրիստոնեայ Յոյնին ու քրիստոնեայ Հայուն տարբե՞ր չափերով պիտի բաշխուէր արդարութիւնը, քանի որ իւրաքանչիւրը մի և նոյն զրկանքը կը կրէին, մի և նոյն գանգատները ունէին (բայց օ՛սկից, սպիտակ արջէ՞ն թէ մահիկէն)։ Ուստի Հայն ալ մի քանի քայլ առաջ դնաց և մինչդեռ ատեն մը երջանկութեան վերին աստիճանը կը համարէը ստանալ, ընչից, կենաց ու պատուոյ ապահովութիւն, յանկարծ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՆՔՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ մը օսմանեան հովանաւորութեան ներքև ձեռք ձգելու խորհուրդը յղացաւ։ Այս խորհուրդն որքան պատեհ նոյնքան հիմնաւոր և գործադրելի՛ է։ Հայը կրնայ ներկայացնել եւրոպական տէրութեանց իր գրաւոր եկեղեցին, իր նահատակութիւնը, իր անլուր տառապանքը, իր պատմական կեանքը իր գրականութիւնը, օսմանեան տէրութեան իր հաւատարիմ հըպատակութիւնն, իր դործունէութիւնն, իր ազգային կենսական ոյժն, իր լեզուն, իր պատկառելի թիւն (ուշադրութիւն Մամուրեան էֆ. ի) իր ագգայնութեան տարերքը, իր քաղաքակրթին հանգամանքը և ի վերջ իր բնիկ երկիրն՝ որ իրեն աշխատութեան ու քրտանց կը կարօտի որպէս զի արդիւնաւորի, ղարդանայ և անհնդմէ հայցել համակրութիւն ու պաշտպանութիւն իր գատին յաղթանակին համար, ինչպէս որ արդէն օտար մէրձիներ մեծ համակրութեամբ կը գրեն այս հանգամանաց ու իրաւանց վրայ և Հայաստանի ինքնօրինութեան խնդիրը գեսպանաժողովին նկատողութեան արժանի կը գատեն»։

Ա յսչափ ինչ քաղուած՝ Արևելեան Մամլոյ այն պատուական յօդուածէն բաւական է. որ յայնժամ այնքան լաւ տպաւորութիւն և ոգևորում՝ ներշնչեց ընթերցողաց և որք այնքան, ի ձայն վողոյ, սրնգի և տաւղի ուժգնապէս ծափահարեցին։

(Շարունակելի)

— —

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԵՐ

Կարին 17 Հոկտ. 1881

Տէր

Քաղաքիս վարժարանաց համար կարգ մը անհաճոյ տարակարծութիւններ առիթ ընծայեցին որ ի վերջոյ կարգադրութեան առնել փափաքած է. իք։ Այդ վասն կը փութամ ներկայիս ստոյգ իրողութիւնն պարզապէս յայտնել Ձեզ և ազգօգուտ լրագրոյդ միջոցաւ հետաքրքիրը ազգայնոց։

Դպրոցական արձակուրդի վերջին օրը Գեր. Ս. Առաքելոցդը եկեղեցւոյ բեմէն և ազդերով ծանոյց ժողովրդեան թէ «վազուընէ սկսեալ (օգոստոս 31) վարժարանը բաց է անթոշակ (ծագկոյն և Ա. Բ. ու Գ. ընտելարանի աշակերտաց համար»։ Իսկ թոշակաւոր (Ա. Բ. և Գ. նախակրթարանի, կրթարանի և ուսումնարանի աշակերտք) ծնողքներէն կամ խնամակալներէն երկու եւրեք շարաթէն հաղիւ ստորագրութիւն առաւ՝ որով կը խոստանային 3, 5, 7 ոսկի տարեկան թոշակ վճարել իւրաքանչիւր աշակերտի ուսման աստիճանի համաձայն, Ուստի Գեր. Առաքելոցդին նախագահութեամբ Հոգաբարձութիւնը կազմեցաւ և յաջորդ օրը (թոշակաւորք) ալ մըտան վարժարան (1)

Եւ որովհետև կարնեցին ընդհանրապէս իր ազգային կրթութեան համար ստոկ տալու տակաւին վարժուած չէ. ասոր համար այժմեան կարգադրութեամբ տղայ մը գէթ իւր մայրենի լեզուն կարդալ գրել և իմանալ. իւր ազգին ծագումը գիտնալ, և հայրենիքը ու կրօնքը ճանչնալ մէկ խօսքով հայու ժ՛անդրաժեշտ եղած նախնական ուսանելի կէտերը ձրիապէս պիտի ուսնի։ Իսկ նա որ դնահատելով ուսման կարևորութիւնն ու արժէքը կուզէ աւելի յառաջ տանիլ իւր որդւոյն կամ սանին դաստիարակութիւնն՝ պարտի սակաւ ինչ զոհողութիւն ընել, այսինքն որոշ եաւ տարեկան տուրքն վճարել, զոր ուսանելի առարկայից հետ բաղդատելով աննշան բան մ՛է։

Տէր, աւելորդ չեմ համարիր ասդ յիշել թէ 7-8 տարիէ ի վեր Ազգային վարժարանէն բաժանեալ ընկերական վարժարանն, Գեր. Առաքելոցդին ջանից շնորհիւ կրկին միացաւ, վերջապէս այսօր դպրոցները օրինաւոր ձեռնադրով և անձնուէր վարժապետներով բաւական լաւ և կարգադրեալ վիճակի մէջ են, և եթէ բան մը պակաս է՝ այն ալ՝ առ կայ՝ եաւ ջահին իւղն է՝ (դրամ) զոր կարնեցին դաստիարակութեան գործոյն յառաջդիմութեանը համար տալու խնայողչ՛ չըսեմ ժլատ։

Տէր, քաղաքիս առևտրական վիճակը նախանձելի չէ, շատ խանութպաններ մինչ երեկոյ պարապ կսպասէ յաճախորդի մը երես տեսնելու. թէպէտ արմըտեայ գներըը բաւական աժան են. այսու ամենայնիւ շատ առնողներ չկան, Հասարակութեան քսակը դատարկ է։

Վերադիմ նախանձելի կողմերն երթալով յոյն պաղեականներու թիւը կը շատնան, շատերն այր, կին, մեծ ու փոքր, մերկ բոպիկ վերջապէս թշուառ վիճակ մ՛ուներն, որք քաղաքիս մօտակայ դիւղերը խումբ խումբ ցրուած իրենց և իրենց սովելաց օրդւոց համար հաց կը մուրան. կըսուի թէ կառավարութեան կողմէն ասոնց դէպի Կարս գաղթելը առ ժամանակս կերպիւ արդիլուած է. արդ եթէ աստ մնալու ստիպուին այս չուառներն թէ իրենց և թէ կարնեցւոց համար բաւական անձկութիւն պիտի պատճառեն, ժողովուրդն՝ որ սովէն գեռ նոր աչքերն բացած հաղիւ հազիւ քաշը 60 փարաէն 40 փարի իջած տեսաւ, իւր օրապահիկը մեծ դժուարութեամբ ձեռք բերելու պիտի դատապարտուի՝ եթէ հացին դինը կրկին բարձրանայ ասոնց լեցուելովը,

Ծորդ անձրևները կը տեղան այս օրերս կարնոյ վրայ, օդն այն աստիճան ցրտացաւ որ ձիւնել սկսաւ։

Գեր. Ամբրոսիոս Ռուբինեան Մ. վարդապետն մի քանի օր առաջ Մուշէն աստ ժամանած էր արդէն, ասկից ալ դէպի Պոլիս գալու ճանապարհ ելաւ, կըսուի թէ տեղւոյս երեսփոխանութեան հետ իր ապագայ ձեռնարկութեան(2) համար բաւական խօսած են, քիչ շատ իւրաքանչիւրին հետևելիք ընթացքը հասկցած լինելով՝ նորին գերապատուութիւնը պիտի հաղորդէ առ ումանկ է։

Քոյդ.
Պետրոս Շուշէեան

— —

Արժանահաւատ աղբիւրներէ ցաւօք սրտի կը լսեմք՝ թէ Ջորսանճագի Առաջնորդական տեղապահ Սարգիս վարդապետ վիճակուած հռչակաւոր Իսախ պէյի մեծ անկարգութեանց պատճառ կը լինի անդ՝ յորմէ դիւրին է դուշակել թէ Սարգիս վարդապետակաւին չէ հեռացուած Ջորսանճագէն, հակառակ այն քննութեան որ մի քանի ամիսներ առաջ կարգադրուած էր Քարբերդի Գեր. Առաջնորդին միջոցաւ իւրոյ տեղեկագիրն խիստ տխուր գաղափար մի տուած էր յիշեալ վարդապետին պաշտօնավարական ընթացից նկատմամբ։

Կը լսեմք նաև թէ նոյն վիճակին մէջ մէջ Գեր. Ձգնաւորեան սրբազանի անձանձիր աշխատութեամբ կազմակերպեալ թէ եւրեսփ. և թէ կրօն. և գաղ. ժողովոյ ընտրութեան վաւերացման կոնդակը չէ ժամանած տակաւին, որով ազգային ամեն կենսական և ընթացիկ գործեր երեսի վրայ մնացած, ամբողջ վիճակն կըն գանգատն անկարգութեան թատր եղած է, որ վերոյ Ազգ կեդր. վարչութեան խորին ուշադրութիւն կը հրաւիրեմք։

— —

Վարչական խորհուրդը Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ նիստ ընելով երեկ, Պատրիարքարանի դրամական վիճակի խնդրոյն զբաղեցաւ ընդ երկար

— —

Վարչական խորհրդոյ տնօրէնութեամբ Կիլիկիոյ Ամեն. Տ. Մկրտիչ Ս. Կաթողիկոսին հրաւիրակ պիտի երթան չարաթ օր Բերայի Արժ. քարոզիչը և աւագ երէցը։ Ն. սրբազնութիւնը նոյն իրիկունը Պապօհան Մեծ. Պատ էֆէնտիի տունը պիտի ճաշկիրակի օր ալ Յակոբեան Մեծ. Մինքայէլ էֆ. ի տունը սեղանի պիտի հրաւիրուի, ուր ներկայ պիտի դտնուին Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, Գեր. վոխանորդը, վարչութեան և Ցանձնախմբի անդամները։

— —

Տնտեսական գործոց խորհրդականը տակաւին ընտրուած չէ

Այս պաշտօնին յայտարարագրուեն Յարութիւն Նորատունկեան և Մխիրան Սեթեան էֆէնտիները։

— —

Արժ. Տ. Ամբրոսիոս վարդապետ Ռուբինեան Բարերդի առաջնորդ ընտրուեր է։

Ամբրոսիոս վարդապետ կարիք ունէն առ մեզ ուղղեալ թղթակցութեան մը նայելով, այսօր վաղը մայրաքաղաքս կսպասուի։

— —

(1) Ահա ասկից ծագումն առած է քաղաքիս վարժարանաց կարծեցեալ վիճակումը։

(2) Երկրագործական վարժարանի հիմնարկութիւն կարնոյ վանքերու միոյն մէջ։

Հիվիկիոյ կաթոլիկոսական խնդրոյն կրօնական մասը կրօնաւին ատեանին յանձնուած ըլլալով ատեանը այս խնդրով զբաղեր է երկուշաբթի օր, և սակայն որոշումմը չէ կրցեր ընել։

— —

Օսմանեան ելմտական յանձնախմբի անդամի պատուիրակ պ. Պուրք կիրակի օր Ազգ. Պատրիարքարան այցելութեան գնաց. սակայն Ս. Պատրիարք Հայրը հոն չգտնելով, այցեքարտը թողուց և մեկնեցաւ։

— —

. . . Խմբագիր.

Գարակէօրիւղի թաղային գործառնութեանց պարագայներն արդէն ամենուն ծանօթ է, զորս վկայուած ըլլալ կը կարծուէր, Թաղ. խորհրդոյ վերակազմութեամբը։

Մենք թաղեցիքս լրաւատվէ կը կարծէինք, թէ սոյն նորընտիր թաղականք, օրինաւոր միջոցներով աւելի պիտի գոհացնեն թաղեցիքս եւ իրենց աջակցութեամբ երկար տարի հանդարտութեամբ պիտի պահեն թաղն, սակայն որչափ մեծ եղաւ մեր ցաւը, երբ իւրեանց առաջին գործերն օրինաւորութեան եւ կողմնակցութեան վրայ հիմնեալ ըլլալը տեսանք։ Թաղ. խորհուրդը, նախ քան գամենայն Հոգաբարձուաց ընտրութեան ձեռնարկելով, օրինաւորութեան դէմ այնպիսի միջոցներ ի գործ կը դնէ, որ երբէք ընդունելի չեն կրնար ըլլալ եւ այնպիսի անձինքներ կընտրէ, որոնք (փոքրիկ բացառութեամբ) թաղն երկար տարի խռովութեան մէջ պահելու, Թաղ. խորհրդոյ անդամներն ձեռնհաս կացուցանելու, Ազգ. իշխանութեան կողմն ալ իբր խռովարար անձինք, ադդային լրաւունքէ զրկեալ ճանչցուած են։

Թաղեցիքս, Թաղ. խորհրդոյ այս պատճառներ ընդհանրին դէմ բողոքելնին նախ՝ իրեն, որպէս զի առանց խնդիրը մեծցնելու, իւր սխալ քայլերն ուղղէ. եւ արդարեւ Թաղ. խորհուրդն ալ զգալով եւ խոստովանելով իր սխալն, խոստացաւ իրր չեղեալ նկատել նոյն ընտրութիւնն եւ օրինաւոր եղանակաւ նոր Հոգաբարձութիւն մը ընտրել. վկայ են մերայոց ըսածին Թաղ. խորհրդոյ արձանագրութիւնք։ Սակայն չենք գիտեր ինչ պատճառաւ Թաղ. խորհուրդն հրապարակաւ ուսած վերոյիշեալ խոստումն մոռնալով, քանի մ'օր վերջ ընտրութեան տեղեկագիր կազմէ Կրթական խորհրդական էֆէնտիի եւ անոնց հաստատութիւնը կը խնդրէ, առանց մէյ մադէպերն յիշելու, որուն դէմ մենք ալ բողոքեցինք Կրթական խորհրդական էֆէնտիին, զորս արդարացի եւ օրինաւոր գտնելով Պատրիարքական յատուկ նամակաւ դեկոյց Թաղ. խորհրդոյ թէ իրենց այն ընտրութիւնը ապօրինաւոր եւ թէ այդ անձանց հոգաբարձու կարգուելին անկարելի է։

Իրաց այս վիճակին մէջ զարմանալի չէ՞ միթէ տեսնել կրկին, որ նորընտիր ընդհանուր հոգաբարձութիւնը, իբր օրինաւոր եւ կրթական խորհրդականութենէ հաստատակաչ, կը գումարի կը պորձէ, վարժարանաց նկատմամբ տնօրինութիւններ եւ հրամաններ կուտայ, տէնտակտ եւ տէնտագլիր կունենայ ու կատորագրէ, իսկ Թաղեցին համբերատար, եւ օրինական միջոցներն միայն գործադրելու նախանձախնդիր, մէկ կողմէն բարձրաձայն բողոքելով հանդերձ, վարժարանաց ներկայ անբարեկարգ վիճակին մէջ չվստահելով իր ժանկոնքը, կը պահէ իր քով, որով 140 աշակերտուհիներէ 40 միայն կը մնան աղջկանց վարժարանին մէջ։

Կը լսենք թէ Թաղ. խորհուրդն պիտի պնդէ նորընտիր հոգաբարձութեան հաստատութիւնը, եւ եթէ կրկին մերժուի, հրաժարելու մտադիր է եղեր։

Եթէ ճշմարիտ է այս, Թաղ. խորհրդոյ արժանիքն երեւան ածելու բնաւ նպաստ չէ՞ միթէ տեսնել կրկին, որ նորընտիր ընդհանուր հոգաբարձութիւնը, իբր օրինաւոր եւ կրթական խորհրդականութենէ հաստատակաչ, կը գումարի կը պորձէ, վարժարանաց նկատմամբ տնօրինութիւններ եւ հրամաններ կուտայ, տէնտակտ եւ տէնտագլիր կունենայ ու կատորագրէ, իսկ Թաղեցին համբերատար, եւ օրինական միջոցներն միայն գործադրելու նախանձախնդիր, մէկ կողմէն բարձրաձայն բողոքելով հանդերձ, վարժարանաց ներկայ անբարեկարգ վիճակին մէջ չվստահելով իր ժանկոնքը, կը պահէ իր քով, որով 140 աշակերտուհիներէ 40 միայն կը մնան աղջկանց վարժարանին մէջ։

Կը լսենք թէ Թաղ. խորհուրդն պիտի պնդէ նորընտիր հոգաբարձութեան հաստատութիւնը, եւ եթէ կրկին մերժուի, հրաժարելու մտադիր է եղեր։

Եթէ ճշմարիտ է այս, Թաղ. խորհրդոյ արժանիքն երեւան ածելու բնաւ նպաստ չէ՞ միթէ տեսնել կրկին, որ նորընտիր ընդհանուր հոգաբարձութեան հաստատ

ՄԻՆԱՄ ՁԵՐՁԻՉ ԳՐԻՉ ԵՒ ՍՈՒՐ

Արամեան ապարանչին ևլած այս հեղինակութիւնը նուիրուած է Հայ մայրերուն։ Բանաստիրական և վիճաբանական բազմաթիւ յօդուածներէ զատ, կը պարունակէ ընդարձակ և հետաքրքրաշարժ ներածութիւն մը, ուր գլխաւոր նիւթերն են. — «Դրական փորձեր» ու յարուցած պայքարն, Ս. Ոսկանեանի մի անտիպ նամակն ի նպաստ աշխարհաբարեանց, 1855 ի Պատրիարքական հալածանքն ի նպաստ դրաբարեանց, Կովկասեան յեղափոխութեան պատմութիւնն, վարժապետական խնդիր, Արարատեան ընկերութեան ծագումն, լեզուի բարենորոգում, հեղինակին՝ ազգային պաշտօնով երկրորդ ուղևորութիւնն յԱնգղիս, Տեսակցութիւնը անդղիացի Թրէնոլըն դրագէտին հետ, Անգղիոյ Զինակնանէներու լեզուին զար հանալի նմանութիւնը Հայերէնին հետ, Թրէնոլընի Հայերէն սորվիլն և ի նպաստ Հայերէնի գրած նամակն, լեզուապայքար, Աճառեան և Սրամաղդ, Գարագաշեան և Քէչեան, ևն. ևն.

Կը ծախուի բոլոր Պոլսոյ հայ գրավաճառաց քով, Գալաթիա Քօմիսիօն խանի եռակը թիւ 23 Պոյրի Թղթավաճառանոցը և Բերա Դիւնէլի դիմացը Գ. Գօ. տէնի գրատունը։ Գին 8 գրուշ։

Ն. ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ
Դ. հատոր

Սոյն դասագրքին Դ և վերջին հատորն ալ ի լոյս ընծայուած է. Պոլսոյ աշխարհաբառի վերածուած և ընտիր ազգաբութեամբ։ Գին 5 դահեկան արծաթի։

Կը դիմուի առեղին է Միացեալ ընկերութեանց դրասենեակին, Գալաթա, Քէօչէ-օղլու խան, թիւ 11, 12, և 13։

Կը գտնուի Պոլսոյ բոլոր հայ գրավաճառաց քով, նաև Գալաթա, Պ. Ե. Զաքըրեանի հայկական Թղթավաճառանոցը։

Դպրոցաց համար մասնաւոր զեղչ կըլլուի։

ՀԱՐԵՒՈՐ ԱԶԳ

Գաղէթ Գարու թիւ 8 Համազգային դեղարանին մէջ ամեն օր կը գտնուին Տօքթէօր Անանեան էֆէնտի, որ արդանի բժշկական դպրոցին ուսուցիչ է և կոկորդի, բերի ու ականջի հիւանդութեանց մէջ մեծ համբաւ ստացած է, Տօքթէօր Վէնէդիանօղլօ որ Քլինիկի մէջ համբաւաւոր է, նոյնպէս ազգայիս Տօքթէօր Խիա Ալտինեան Պէյ որ արդանի բժշկական դպրոցին ուսուցիչ է և ատամնաբոյժ Գ. Գալէյեարեան։

Տօքթէօր Անանեան ամեն օր ժամը 2 էն մինչև 3 և 8 էն մինչև 10 դեղարան կը գտնուի. իսկ ուրբաթ օրերը կէս օրէն մինչև ժամը 8 ազգատներուն ձրի կը դարմանէ։ Իսկ Տօք. Խիա Ալտինեան Պէյ երէքշաբթի, հինգշաբթի և չորեքշաբթի օրերը ժամը 3 էն մինչև 5, ուրբաթ օրերը 7 էն մինչև 9 ազգատներուն ձրի կը դարմանէ։ Տօքթէօր Վէնէդիանօղլօ ալ ամեն օր ժամը 3 էն մինչև 4 և 9 էն մինչև 10 դեղարանս կը գտնուի. չորեքշաբթի օրերն ալ մինչեւ ժամերու մէջ ձրի կը նայի։ Իսկ Գ. Գալէյեարեան ամեն օր ժամը 6 էն մինչև 10 դեղարանս պիտի գտնուի, և հինգշաբթի օրերնալ մինչեւ ժամուն մէջ ձրի պիտի նայի։

Ցեղին ազգատաց համար դեղերը ձրիապար կտրուի։

Նոյեմբերի Գաղթականներէն-Հայերէն բառարանին 73րդ թերթին հրատարակեցաւ, որ կը հասնի մինչև ի բառն «վալօրա»։ Գին 73 թերթերուն 109½ դրչ. Արժանաւոր դրուիլ ուղղողներն դիմելու են առ Մեծ. ակղանաւորս Գ. Ս. Ծամանճի-Մոմճեան 4 Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա. կամ առ Մեծ. Գ. Քրէնկեան գրավաճառ, Ուղուն չարչը, Պոլիս։ Բաժանորդագրութեան գինն է 1½ օսմ. ոսկի վճարելի կանխիկ, իսկ գին իւրաքանչիւր թերթին է 60 փարայ։

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր Քրիստոնեայք կընդունին թէ Մկրտութիւնը Քրիստոսի և. կեղեցւոյն դուռն է, ուրկից ներս կը մտնեն բոլոր հաւատացեալք, քանզի տէրունական պատուէրն է «Ան որ հաւատայ ու մկրտուի, պիտի փրկուի»։

Այս կարեւոր պատուէրը ըստ արժանւոյն սորվելու համար պարտինք առանց նախապաշարման ԳԻՐՔԵՐԸ ԿՆՆԵԼ. բայց, որովհետեւ շատ քիչերը արտօնութիւն և ժամանակ ունին քննելու, Աւետարանիչ Գէորգ, Ն. Շիշմանեան հին և նոր Քրիստոնեայ ազգաց և ժողովրդոց մը կրօնութեան վարդապետութիւնները և արարո-

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆՕԹԱՐԻՈՒՆ — Թիւ 3

ՐԻԶԱ ՓԱՇԱ ԽԱՆ — Թիւ 3

ՍԻԿԱՐՒԹ ԹՂԹԻ

Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

Այս անունով նոր գործարան մը բացուած է Րիզա փաշա խան թիւ 3 սենեակը, ուր կը պատրաստուին խիստ մեծ կենամով եւ ամէն գնով ամէն տեսակ ամերիկ Թուղթ Մարսիլիայէն յատկապէս ըերուած ընտիր տեսակով վրայ։

Գործարանիս վարչութիւնը պատրաստ է մարքաղաքացւոց գոհի պիսճնիներուս հետ բանակցիլ եւ անոնց ուզած տեսակաւ Թուղթ պատրաստել. նոյնպէս պատրաստ է գաւառներէն այս մասին յանձնարարուելիքները ընդունիլ եւ արագ ժամանակին յանձնել, ինչ քանակութեամբ որ ուզուին։

Վարչութիւնս սոյն ձեռնարկութեան հետ բարեգործութիւնն ալ միացնել ուզելով, որոշած է վաճառման արդիւնքին 3 առ 0.0 ը Ազգ. Հիւանդանոցին նուիրել։

Վարչութիւնս կը յուսայ որ ճարտին տէր եւ տղային կարեւոր հաստատութեանց նպաստելու փափաք ունեցող ազգայինք պիտի փութան առեւտուրի փոքր մ'ընել սոյն գործարանին հետ, գոնա ըստ ամենայնի գոհ ընելու համար ջանք եւ աչխատութիւն չպիտի պակսին։

Կը ծախուի ամէն ծխախոտավաճառաց քով եւ Կիպրոնատակին է Րիզա փաշա խան թիւ 3 սենեակը Ս. Ղ. Պարսիզպանեան եւ Ընկ. Գործատէրը։

ՏԷՐ–ԹՄԲԱԳԻՐ
Մ. Ե ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Րիզա փաշա խան թիւ 14

ԸՆԹԱՑՔ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ
Նոր Դասագիրք
ԹՈՒԱԴԻՏՈՒԹԵԱՆ
(Մտաւոր և գրաւոր)
Առաջին ու երկրորդ տարիներու
Համարաչխատասիրեաց Ե. Գ.
Փալատաչեան
Բ. Տպագրութիւն

Մանկավարժական արդի սկզբունքներ համաձայն պատրաստուած սոյն Դասագրքին առաջին տարին՝ երկրորդ տարւոյ յաւելումամբ և մաքուր տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած է և կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով. Գին 3 գրուշ։

ՆՈՒԻՐ ԿԱՂԱՆԴԻ
Պատկերազարդ
ԴՐԵՑ Ս. Ց. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Սոյն գիրքը՝ որ տղայոց համար խիստ յարմար է, գեղեցիկ պատկերներով զարդարուն և կրօնական պարունակէ իր մէջ զանազան մանկական բաներ, խրատներ և այլ բարոյական դասեր. որ գպրոցական երկսեռ ուսանողը անշուշտ կրնայ մեծ օգուտ քաղել։

Կը գտնուի առեղին է Մէրճան վանքը, Յովհան Աչճեանի գրատունը։ Գին 33 կը ծախուի նաև բոլոր Հայ գրավաճառաց քով։ Գին 60 փարայ։ Գպրոցաց զեղչ կըլլայ։

ՓԱՆԱՍԷ

ԴԵՂ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ, ՍԱՄԱՐՑԻՈՑՆ

Կը ծախուի Մինասեան եւ Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Գալաթիա Կ. Պոլսոյ։

Փանասէն իւր օգտակարութեանէն, ինչպէս Ամերիկայի եւ Եւրոպիոյ, նոյնպէս եւ Թուրքիոյ այլ եւ այլ կողմերէ մեծ ընդունելութիւն գտած է։

Փանասէն գեղացւոյն եւ գաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, եւ մեծ օրհնութիւն մը համարուած է այն գեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ եւ դարման հազիւ կը գտնուին։ Փանասէն բուսակղկնելէ բաղադրեալ ինելով բոլորովին անվնաս է։ Փանասէն այրածին ցաւը կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ. նոյնպէս եւ մարմնոյն կարուած ու ճղուած տեղերուն ցաւն ու բորբոքը չուտով կ'անցնէ։

Ջղային, յօդային եւ ոսկրային ատամի ցաւերը բուժելով տաղնապալը կը հանդարտեցնէ։ Ստամոքսի վորի եւ աղեաց ցաւերը կը կտրէ ու այդէ յառաջ եկած դժուարութեանց առաջքը կառնու։

Փանասէն սկսեալ ատամի ցաւերը չուտով կը բուժէ։ Մարմնոյն կտրուած կամ վիրաւորեալ կողմերն ու Փանասէ քսելով չուտ կը բժշկուին ու կը դոյանան։ Փանասէն կը բժշկէ նաեւ վորհարութիւն, թանչք, հ ջերմ, կոկորդի բորբոք եւ ուռեցք, մէջքի ցաւ եւ այլ զանազան ախտեր, որոց սկզբնապատճառը դրեթէ նոյնն Այսպէս կը վկայեն չատեր, որք փորձած են։ Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտք եւ ճանապարհորդք իր մօտ Փանասէ պահելով եւ յանկարծական դժուարութեանց ատեն գործածելով մեծ օգուտ կը քաղեն եւ ձ հետեւանաց առաջը կառնուն։ Փանասէն հեղուկ է, որ թէ՛ մարմնոյն վրայէն քսելով եւ թէ՛ խմելով ալ բժշկ թիւն կը գործէ։

Գործածութեան կերպը հետեւ է։ Գլխաւոր վաճառատեղին է, Գալաթիոյ Նէկիլ-ձամիի դրան վրայ Մինասեանց Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մայրաքաղաքի գեղագործաց քով ու գաւառներն ալ կը գտնուին։